

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld, .. xxxx 2026

Binnen de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken hebben de onderstaande fracties de behoefte vragen en opmerkingen voor te leggen aan de minister van Buitenlandse Zaken over de Kabinetsreactie op AIV-adviesrapport 'Regie op veiligheid in de ruimte'.

De op 11 juni 2026 aan de minister toegezonden vragen en opmerkingen zijn met de door de minister bij brief van ... toegezonden antwoorden hieronder afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Klaver

De adjunct-griffier van de commissie,
Dekker

Inhoudsopgave

- I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties**
 - Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie
 - Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie
 - Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

- II Antwoord / Reactie van de minister**

- III Volledige agenda**

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de kabinetsreactie op het AIV-advies 'Regie op veiligheid in de ruimte'. Deze leden onderschrijven dat ruimtevaart inmiddels vitale infrastructuur is voor Nederland en Europa. Satellieten en ruimtevaarttechnologie zijn onmisbaar voor communicatie, navigatie, klimaatmonitoring, defensie, logistiek, financiële transacties en andere vitale processen. Daarmee raakt ruimtevaart direct aan onze nationale veiligheid, economische veiligheid, innovatiekracht, digitale weerbaarheid en Europese autonomie.

De leden van de D66-fractie constateren dat de geopolitieke context snel verandert. Afhankelijkheden van niet-Europese ruimtevaartdiensten, satellietcommunicatie, lanceercapaciteit, aardobservatie en de veiligheid van kritieke infrastructuur brengen risico's met zich mee. Deze leden vinden daarom dat Nederland en Europa sneller moeten investeren in eigen Europese ruimtevaartcapaciteiten. Europa moet hierbij in the lead zijn. Europese samenwerking moet het centrale kader vormen waarbinnen Nederland zijn technologische, economische en veiligheidsbelangen versterkt.

Nederland beschikt over een sterke uitgangspositie, met hoogwaardige kennisinstellingen, innovatieve bedrijven, ESA-ESTEC in Noordwijk en technologische sterktes op het gebied van onder meer optica, fotonica, mechatronica, lasersatellietcommunicatie, kwantumtechnologie en data-interoperabiliteit. De leden van de D66-fractie vragen het kabinet daarom of het bereid is om samen met de Nederlandse ruimtevaartsector, kennisinstellingen, startups, scale-ups, campussen, het ministerie van defensie en andere relevante partijen een concreet nationaal actieplan uit te werken om Nederland duurzaam in de Europese kopgroep van de ruimtevaart te brengen.

De leden van de D66-fractie vragen welke technologische niches Nederland in dat actieplan wil prioriteren. Hoe worden Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen beter gepositioneerd in programma's van European Space Agency (ESA), de Europese Unie (EU), het Europees Defensiefonds, het programma Infrastructure for Resilience, Interconnectivity and Security by Satellite (IRIS²), NAVO-gerelateerde capaciteitsontwikkeling en andere Europese instrumenten? En hoe borgt het kabinet dat nationale inzet maximaal bijdraagt aan Europese strategische autonomie en niet versnipperd raakt over verschillende departementen, programma's en financieringsstromen?

De leden van de D66-fractie constateren dat Duitsland recent miljarden vrij heeft gemaakt voor ruimtevaartcapaciteiten, waaronder een alternatief voor niet-Europese satellietcommunicatie en een eigen constellatie in een lage baan om de aarde. Deze leden vragen hoe het kabinet deze ontwikkeling beoordeelt. Ziet het kabinet het strategische belang van dergelijke initiatieven voor Europese veiligheid, digitale soevereiniteit en een open strategische autonomie? Is het kabinet voornemens hierbij aan te sluiten, en zo ja, op welke wijze? Hoe zet Nederland zich ervoor in dat dergelijke initiatieven Europees worden ingebed en bijdragen aan interoperabiliteit, gezamenlijke standaarden en Europese industriële versterking? Hoe kijkt de minister in dat kader naar de Lange-termijn Ruimtevaartagenda en de daarin uitgesproken ambitie om toe te groeien naar de ESA-norm?

De leden van de D66-fractie lezen dat Nederland wil bijdragen aan de EU Priority Capability Areas om tekorten in de veiligheid van kritieke ruimtevaartcapaciteiten te dichten. Welke concrete bijdrage wil Nederland hieraan leveren? Is het kabinet bereid een voortrekkersrol te nemen op terreinen waar de Nederlandse Defensie Technologische en Industriële Basis sterk is, zoals kleinere ruimtevaartsystemen, herbruikbare lanceercapaciteit, satellietcommunicatie, aardobservatie, Space Domain Awareness, sensortechnologie en data-interoperabiliteit?

De leden van de D66-fractie vragen tevens of het kabinet bereid is een leidende rol te nemen in het verbeteren van de samenwerking tussen de EU en de NAVO op het gebied van ruimtevaart. Europese investeringen moeten bijdragen aan Europese autonomie én aan NAVO-interoperabiliteit. Hoe voorkomt het kabinet dat EU-, ESA- en NAVO-trajecten naast elkaar bestaan zonder voldoende samenhang? Is het kabinet bereid te pleiten voor structurele afstemming over capaciteitsontwikkeling, standaarden, oefeningen, data-uitwisseling, gezamenlijke aanbestedingen en industriële samenwerking?

De leden van de D66-fractie constateren dat het kabinet ruimtevaart terecht omschrijft als essentieel voor de samenleving, vitale processen en de nationale veiligheid. Tegelijkertijd blijven de publieke investeringen volgens deze leden achter bij het strategische belang van deze sector. Is het kabinet bereid ruimtevaart expliciet te erkennen als nationale vitale infrastructuur? Zo ja,

welke beleidsmatige, budgettaire en organisatorische consequenties verbindt het kabinet daaraan? Zo nee, waarom niet?

De leden van de D66-fractie constateren dat Nederland tijdens de ESA Ministeriële Conferentie in 2025 op het laatste moment 109 miljoen euro extra heeft ingeschreven, waarmee de totale Nederlandse inschrijving uitkwam op circa 500 miljoen euro. Dat is ongeveer de helft van de verwachte bijdrage van 1 miljard euro per drie jaar op basis van het Nederlandse bruto nationaal product, terwijl de extra inschrijving incidenteel was. Wat is de concrete aanpak en welk tijdspad voorziet het kabinet om te komen tot een structurele verhoging van de Nederlandse bijdrage aan Europese ruimtevaartprogramma's? Is het kabinet bereid toe te werken naar een bijdrage die past bij de omvang van de Nederlandse economie, de strategische betekenis van ruimtevaart en de ambitie om tot de Europese kopgroep te behoren? Welke middelen zijn structureel beschikbaar voor ruimtevaart, Research & Development (R&D), valorisatie, campusontwikkeling, ESA-inzet, EU-programma's en defensie gerelateerde ruimtecapaciteiten? Welke aanvullende middelen zijn nodig om de ambities uit de Lange Termijn Ruimtevaartagenda daadwerkelijk te realiseren? En hoe voorkomt het kabinet dat incidentele bijdragen zorgen voor onzekerheid bij bedrijven, kennisinstellingen en consortia die juist behoefte hebben aan voorspelbare, meerjarige financiering?

De leden van de D66-fractie vragen daarnaast hoe het kabinet de samenhang tussen civiele ruimtevaartinvesteringen en militaire ruimtevaartcapaciteiten structureel borgt. Hoe zorgen de ministeries van economische zaken en defensie voor gezamenlijke prioritering, programmering en financiering? Worden civiele investeringen systematisch beoordeeld op hun bijdrage aan militaire capaciteit, weerbaarheid en strategische autonomie?

Tot slot vragen de leden van de D66-fractie aandacht voor R&D, valorisatie en de versterking van Nederlandse ruimtevaartcampussen in onder meer Noordwijk, Delft en Marknesse. Ruimtevaart is verbonden met een groot deel van de Nationale Technologiestrategie en levert daarmee een hoogwaardige bijdrage aan het concurrentievermogen van Nederland. Hoe bevordert het kabinet dat kennis uit universiteiten, hogescholen, de Toegepast Onderzoekorganisaties en onderzoeksinstituten sneller terechtkomt bij bedrijven en maatschappelijke toepassingen? Welke rol ziet het kabinet voor campussen bij testfaciliteiten, talentontwikkeling, ondernemerschap en Europese consortiavorming?

De leden van de D66-fractie zien ruimtevaart als een domein waarin Nederland met meer ambitie, zelfvertrouwen en strategische scherpte moet optreden. Wie in de huidige geopolitieke context afhankelijk blijft van anderen, verliest handelingsvermogen. Nederland heeft de kennis, bedrijven, campussen en Europese positie om een leidende rol te spelen. Deze leden vragen het kabinet daarom om samen met de sector een concreet, financieel onderbouwd en Europees ingebed plan uit te werken waarmee Nederland zich duurzaam in de Europese kopgroep van de ruimtevaart positioneert, met de EU en Nederland nadrukkelijk in the lead. Het coalitieakkoord biedt derhalve allerlei instrumenten: launching customer, het Nationaal Agentschap voor Disruptieve Innovatie (NADI), de Nationale Investeringsinstelling en dual-use. Hoe worden deze instrumenten ingezet?

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de kabinetsreactie op het AIV-adviesrapport 'Regie op veiligheid in de ruimte'. Zij hebben hiertoe geen vragen of opmerkingen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de kabinetsreactie op het AIV-adviesrapport Regie op veiligheid in de ruimte. Deze leden hebben hier nog enkele vragen bij.

Aanbeveling 1: Verbeter de weerbaarheid en bescherming van de gehele ruimteketen

Nederland investeert in systemen voor ruimtemonitoring, oftewel Space Situational Awareness capaciteiten. De leden van de CDA-fractie vragen wanneer de genoemde Space Situational Awareness- en Space Domain Awareness-capaciteiten volledig operationeel zijn.

Nederland treft diverse maatregelen om verstoringen en manipulatie van satellietnavigatiesystemen aan te pakken. De leden van de CDA-fractie vragen wanneer de verkenning naar robuuste grondgebonden alternatieven voor plaats-, navigatie- en tijdsbepaling volgens planning wordt afgerond. Wordt er geoefend met scenario's waarin satellietnavigatie tijdelijk of langdurig uitvalt?

Nederland zorg voor de beveiliging en facilitering van het grondsegment van Galileo op Nederlands grondgebied. De leden van de CDA-fractie vragen hoe Bonaire hierin wordt meegenomen, mede gezien het feit dat de Galileo Sensor Station op Bonaire staat.

Aanbeveling 2. Pak met urgentie internationale regulering van veiligheidsuitdagingen op

De leden van de CDA-fractie steunen de inzet op internationale regels. Nederland moet zijn eigen veiligheid versterken, maar ook blijven werken aan internationaal recht en verantwoord gedrag in de ruimte. Deze leden vragen het kabinet welke concrete inzet Nederland heeft in de VN-werkgroep tegen een wapenwedloop in de ruimte. Welke landen zijn op dit moment de belangrijkste bondgenoten van Nederland bij het tegengaan van destructieve antisatelliettesten? Hoe wil het kabinet voorkomen dat voorstellen van Rusland en China over ruimtewapens vooral de bewegingsvrijheid van NAVO-landen beperken, terwijl zij zelf dreigende capaciteiten blijven ontwikkelen?

De leden van de CDA-fractie vragen of het kabinet bereid is om jaarlijks aan de Kamer te rapporteren over de voortgang in de internationale normstelling rond antisatellietwapens, ruimtepuin en dual-use technologie.

De leden van de CDA-fractie vragen hoe het kabinet het AIV-voorstel voor een toezichtmechanisme naar voorbeeld van de internationale burgerluchtvaart beoordeelt. Wanneer verwacht het kabinet de nadere studie naar zo'n toezichtmechanisme af te ronden?

Aanbeveling 3. Verminder Nederlandse en Europese afhankelijkheid van non-Europese ruimtevaartdiensten

De leden van de CDA-fractie delen de zorg dat Europa te afhankelijk is van niet-Europese aanbieders. Dat geldt voor satellietcommunicatie, lanceringen, navigatie, aardobservatie en vroegtijdige waarschuwing. Strategische autonomie betekent niet dat Europa alles alleen moet doen. Het betekent wel dat wij niet chantabel mogen zijn.

De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet welke non-Europese ruimtevaartdiensten op dit moment cruciaal zijn voor Nederland en de Nederlandse krijgsmacht. Kan het kabinet, desnoods vertrouwelijk, aangeven waar de grootste afhankelijkheden zitten? Welke doelen stelt het kabinet voor 2030 om deze afhankelijkheden af te bouwen?

De leden van de CDA-fractie vragen hoe de Nederlandse industrie wordt betrokken bij Europese programma's zoals IRIS², Galileo, Copernicus en toekomstige defensiegerelateerde ruimtecapaciteiten.

Aanbeveling 4. Verbeter de samenwerking tussen EU en NAVO en verbeter EU-governance

De leden van de CDA-fractie steunen betere samenwerking tussen de EU en de NAVO. De EU heeft veel civiele en technologische ruimtecapaciteiten. De NAVO heeft de militaire planning en operationele structuur. Die werelden moeten beter op elkaar aansluiten. Deze leden vragen het kabinet welke concrete Nederlandse voorstellen op tafel liggen voor structurele EU-NAVO-samenwerking in de ruimte. Hoe vaak vinden er op dit moment gezamenlijke oefeningen plaats over dreigingen in het ruimtedomein tussen de EU en de NAVO? Hoe voorkomt het kabinet dat EU- en NAVO-initiatieven langs elkaar heen werken of dubbel werk doen?

De leden van de CDA-fractie vragen verder wie in Nederland de politieke leiding heeft bij de EU-NAVO-ruimteveiligheid. Is dat het ministerie van Buitenlandse Zaken, Defensie, Economische Zaken of is er een gezamenlijke structuur?

Aanbeveling 5. Verruim bestaande Europese ruimtecapaciteiten voor militair gebruik en ontwikkel nieuwe militaire ruimtesystemen

Nederland zal zich binnen de EU en NAVO sterk maken voor een afwegingskader voor het ontwikkelen van nieuwe ruimtesystemen, gebaseerd op de grondhouding: waar mogelijk commercieel/publiek en waar noodzakelijk militair. De leden van de CDA-fractie vragen welke capaciteiten volgens het kabinet per definitie militair moeten blijven.

Het kabinet noemt het ontwikkelen van een eigen satellietconstellatie als mogelijkheid voor beter beveiligde en robuuste satellietcommunicatie. De leden van de CDA-fractie vragen wanneer hierover een besluit wordt genomen.

De leden van de CDA-fractie vragen welke rol het kabinet ziet voor het ESA bij defensierelevante technologie.

Aanbeveling 6. Verzeker de NAVO van toegang tot ruimtecapaciteiten voor militair gebruik

De leden van de CDA-fractie vinden het van groot belang dat de NAVO in een artikel 5-situatie toegang heeft tot betrouwbare ruimtecapaciteiten. Zonder communicatie, navigatie, observatie en waarschuwing is moderne afschrikking niet geloofwaardig. Deze leden vragen het kabinet daarom welke Europese ruimtecapaciteiten volgens het kabinet in een NAVO-crisis beschikbaar zouden moeten zijn.

De AIV schrijft dat het geavanceerdere Galileo-PRS, een encrypted navigatiedienst voor door de overheid geautoriseerde gebruikers en strategische toepassingen die een hoge continuïteit en storingsbestendigheid vereisen, elk moment in gebruik kan worden genomen. De leden van de CDA-fractie vragen hoe het kabinet kijkt naar het gebruik van Galileo-PRS als aanvulling op of back-up voor GPS binnen de NAVO. Is Nederland bereid om binnen de EU actief te pleiten voor bredere toegang tot Galileo-PRS voor NAVO-bondgenoten?

De leden van de CDA-fractie vragen hoe geregeld wordt dat ook NAVO-bondgenoten die geen EU-lid zijn kunnen profiteren van Europese ruimtecapaciteiten, zonder dat EU-zeggenschap wordt uitgehold.

Aanbeveling 7. Versterk de Nederlandse ruimtevaartindustrie

De leden van de CDA-fractie zien de Nederlandse ruimtevaartsector als strategisch belangrijk. Nederland heeft sterke kennisinstellingen en bedrijven. ESTEC in Noordwijk is een groot voordeel. Maar zonder schaal, financiering en langjarige opdrachten blijft Nederland kwetsbaar.

Het kabinet investeert in de periode 2026-2028 in totaal 450 miljoen euro in ESA-programma's. Het kabinet schrijft dat aanvullende structurele middelen op termijn nodig zijn. De leden van de CDA-fractie vragen wanneer het kabinet daarover besluit.

De leden van de CDA-fractie vragen hoe het kabinet zorgt dat Nederlandse bedrijven vroeg genoeg aan tafel zitten bij Europese aanbestedingen. Welke knelpunten ervaren Nederlandse ruimtevaartbedrijven bij opschaling en financiering? Welke rol krijgen mkb en startups in defensiegerelateerde ruimtevaartprogramma's? Hoe wordt voorkomen dat Nederlandse kennis wordt ontwikkeld met publiek geld, maar vervolgens buiten Europa wordt opgekocht?

Aanbeveling 8. Maak veiligheid in de ruimte tot een rijksbrede prioriteit

De recent opgerichte Interdepartementale Raad Ruimtedomein vormt een belangrijke stap in het versterken van de interdepartementale afstemming en informatie-uitwisseling, maar ziet geen reden de Wet Ruimtevaartactiviteiten aan te passen, ondanks dat de AIV dit wel adviseert. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet waarom zij er niet voor kiest om ruimtevaart als gedeelde ministeriële verantwoordelijkheid in de wet vast te leggen. Hoe voorkomt het kabinet dat de huidige versnippering blijft voortbestaan?

De leden van de CDA-fractie vragen wanneer duidelijk wordt of de ministeries van buitenlandse zaken en defensie toetreden tot de Stuurgroep Netherlands Space Agency.

Aanbeveling 9. Werk samen met een breed scala aan internationale ruimtevaartorganisaties

De AIV adviseert de samenwerking met niet-Europese ruimtevaartorganisaties zoals NASA (VS), JAXA (Japan) en ISRO (India) te verdiepen. De leden van de CDA-fractie vragen welke concrete doelen Nederland heeft in de samenwerking met NASA, JAXA en ISRO.

De leden van de CDA-fractie vragen hoe het kabinet kijkt naar samenwerking met landen in het mondiale Zuiden op het gebied van Space Surveillance and Tracking.

II Antwoord/ Reactie van de minister

III Volledige agenda

- Minister van Buitenlandse Zaken, T.B.W. Berendsen - Kabinetsreactie op AIV-adviesrapport 'Regie op veiligheid in de ruimte', d.d. 24 april 2026 (Kamerstuk 24446, nr. 102)